7/12778

T.C.
DEVLET BAKANLIĞI

Sayı : B.02.0.005/03/343 24 /03/2006

Konu : Soru Önergesi

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi : Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığının 14.03.2006 tarihli ve A.01.0.GNS.0.10.00 02-19233 sayılı yazısı.

Denizli Milletvekili Sayın Ümmet KANDOĞAN tarafından tevcih edilen 7/12778 esas sayılı yazılı soru önergesi ile ilgili olarak, Bakanlığım bağlı kuruluşu Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığından alınan 21.03.2006 tarihli ve B.02.1.TÜİ.0.20.01.00/906-320 sayılı cevabi yazı ekte gönderilmektedir.

Bilgilerinize arz ederim.

Beşir ATALAY
Devlet Bakanı

EKLER :
1- Cevabi yazı (6 sayfa)

DAĞITIM:
Gereği : TBMM Başkanlığına
Bilgi : Başbakanlığa

Tel : 419 22 46-47-50
Faks : 419 22 43

T.C.
BAŞBAKANLIK
Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı

7/12778

İVEDİ

Sayı : B.02.1.TÜİ.0.20.01.00/906-320

21/03/2006

Konu : 7/12778 Esas Sayılı Soru Önergesi

DEVLET BAKANLIĞINA
(Sayın Beşir ATALAY)

İlgi :16/03/2006 tarih ve B.02.0.005/031/343 sayılı yazınız.

Denizli Milletvekili Sayın Ümmet KANDOĞAN'a ait 7/12778 esas sayılı soru önergesi ile ilgili bilgiler ekte sunulmuştur.

Arz ederim.

Doç. Dr. Ömer DEMİR
Başkan

EK:
Soru Önergesi Cevabı (5 sayfa)

Necatibey Cad. 114, 06100 Yücetepe/Çankaya–ANKARA
Tel : 0 312 410 04 10 (Santral)
Faks : 0 312 425 33 87, 0.312 418 11 82
İnternet Adresi: www.tuik.gov.tr

İlgili Birim: Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı
Planlama ve Koordinasyon Grubu
Tel : 0 312 410 07 02, 0 312 410 07 32
Faks: 0 312 425 35 85

7/12778

Denizli Milletvekili Ümmet KANDOĞAN'ın soru önergesine verilen cevaplar

Soru 1. Dört kişilik bir ailenin dengeli ve sağlıklı beslenebilmesi için yapması gereken gıda harcaması tutarı açlık sınırı olarak tanımlandığına göre, TÜİK'in tespit etmiş olduğu 182 YTL'lik açlık sınırı nasıl ve ne şekilde tespit edilmiştir? Kişi başına tüketilen gıdaların cinsi, miktarı ve fiyatı nedir?

Ülkemizde gerek yoksul hane ve fert sayısı, gerekse yoksulluğun temel karakteristiklere göre belirlemesine yönelik olarak 2002, 2003 ve 2004 yıllarında uygulanan Hanehalkı Bütçe Anketi sonuçları kullanılarak üç ayrı çalışma yapılmıştır. Her üç çalışmada da çeşitli yoksulluk sınırları, temelde aynı metodoloji izlenerek hesaplanmıştır.

Mutlak yoksulluk, hanehalkı veya bireyin yaşamını sürdürebilecek asgari refah düzeyini yakalayamaması durumudur. Bu nedenle, mutlak yoksulluğun ortaya çıkarılması, bireylerin yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli olan minimum tüketim ihtiyaçlarının belirlenmesini gerektirir. Bu çalışmada, gerek gıda, gerekse gıda ve gıda dışı harcama bileşenlerini içeren mutlak yoksulluk sınırları hesaplanmıştır. Gıda yoksulluk (açlık) sınırı aşağıdaki şekilde hesaplanmıştır:

i. *Mutlak yoksulluğu belirleyecek yani refah ölçümünde kullanılacak değişkenin belirlenmesi,*
Hanehalkı Bütçe Anketi'nde aylık olarak derlenen, hanehalklarının tüketim amacıyla yapmış oldukları toplam harcama bilgisi (dayanıklı mallar için yapılan harcamalar hariç tutulmak suretiyle) kullanılmıştır.

ii. *Yerleşim yerine (kır/kent veya bölge) ve zamana (yıl içinde aylar) göre fiyatların karşılaştırılabilir duruma getirilmesi*
Yoksulluğun belirlenmesinde kullanılacak olan hanehalklarının aylık harcamaları, endeks değerleri kullanılarak birbiriyle karşılaştırılabilir hale getirilmiştir. Buna göre 2002 Yoksulluk Çalışması'nda gıda harcamalarının endekslenmesinde kır-kent ve 7 coğrafi bölge bazında anket verilerine göre oluşturulan tüketici fiyat endeks değerleri, gıda dışı harcamalar ise TÜİK'in resmi 1994=100 bazlı TFİ değerleri kullanılmıştır. 2003 ve 2004 Yoksulluk Çalışmalarında ise harcamalarının endekslenmesinde kır-kent ve 12 Düzey-1 (NUTS 1) bölgesi bazında anket verilerine göre oluşturulan tüketici fiyat endeks değerleri kullanılmıştır.

iii. *Analiz biriminin belirlenmesi (eşdeğerlik ölçeğinin seçimi)*
Eşdeğerlik ölçeği, her ilave hanehalkı üyesinin aileye getirdiği ek harcamanın öncekiler kadar olmadığı ve yaş-cinsiyet farklılıkları nedeniyle hanedeki fertlerin tüketimlerinin birbirinden farklı olduğu varsayımları altında her bir hanehalkı büyüklüğünün kaç yetişkine denk olduğunu ortaya koyan katsayılardır. Bu katsayılar kullanılarak hanehalklarının gerçek büyüklükleri hesaplanmış, hanelerin kaç eşdeğer fertten meydana geldiği belirlenmiştir. Ayrıca eşdeğerlik ölçeği, Türkiye genelindeki ortalama hanehalkı büyüklüğü dikkate alınarak iki yetişkin ve iki çocuktan oluşan dört kişilik hanenin eşdeğer büyüklüğüne göre düzeltilmiştir.

Böylece farklı büyüklük ve bileşimlerdeki (yetişkin ve çocuk sayısı itibariyle) hanehalkları arasında karşılaştırmalar yapmak mümkün hale gelmiştir.

iv. *Eşdeğer kişi başına ortalama tüketim harcaması değerinin hesaplanması*
Her bir hanehalkının endeks değerleri ile düzeltilmiş toplam aylık harcama değeri, o hanede bulunan eşdeğer yetişkin fert sayısına bölünerek her bir hanehalkı için eşdeğer kişi başına ortalama tüketim harcaması değeri hesaplanmıştır. Bu değer, hanehalkının yoksul olup olmadığının belirlenmesi amacıyla hesaplanan gıda yoksulluk (açlık) sınırı ile kıyaslanmıştır. Eşdeğer fert başına tüketim harcaması, gıda yoksulluk sınırının (açlık sınırının) altında kalan hanehalkları ve dolayısıyla bu hanede bulunan tüm fertler gıda yoksulu olarak sınıflandırılmıştır.

v. *Gıda yoksulluğun temelini teşkil edecek olan gıda sepetinin belirlenmesi,*
Öncelikle hanehalkı bütçe anketi verilerinden hanehalkının aylık gıda harcaması değerine göre hanehalkları sıralanarak %10'luk gruplar oluşturulmuştur. Gıda harcamasına göre sıralı 3. ve 4. %10'luk gruplar, referans grup olarak alınmış ve bu hanelerin gıda tüketiminde en önemli paya sahip 80 madde gıda sepeti olarak tespit edilmiştir. Bir ferdin günlük asgari 2100 kalori almasını sağlayacak miktarlar bu 80 maddeden oluşturulmuştur. Bu sepetin maliyeti eşdeğer yetişkin bir fert için günlük gıda yoksulluk (açlık) sınırı olarak alınmıştır. Eşdeğer fert başına günlük gıda yoksulluk sınırı 2002 yılında 1 082 359 TL; 2003 yılında 1 368 811 TL ve 2004 yılında ise 1 478 710 TL olarak tahmin edilmiştir. Hanehalkı büyüklüğüne göre aylık gıda yoksulluk sınırı, bu değerin hanedeki eşdeğer fert sayısı ve 30,4 gün ile çarpılması suretiyle hesaplanmıştır. Sepette yer alan maddeler ekte verilmektedir.

Soru 3. Gıda ile birlikte kira, ulaşım, yakacak, elektrik, su, haberleşme, giyim, eğitim, sağlık, iletişim, kültür gibi temel ihtiyaçlar için yapılan harcamalar yoksulluk sınırı olarak tanımlandığına göre; TÜİK'in dört kişiklik bir aile için tespit etmiş olduğu 429 YTL'lik yoksulluk sınırı nasıl hesaplanmıştır? Tespit edilen bu rakamları gerçekçi buluyor musunuz?

Fertlerin gıdanın yanısıra gıda dışı ihtiyaçları da bulunmaktadır. Bu ihtiyaçları göz önüne almak için gıda yoksulluk sınırına, gıda dışı mal ve hizmet payının da eklenmesi gerekmektedir. Bu toplam yoksulluk sınırı aşağıdaki şekilde hesaplanmıştır:

i. *Yoksulluk sınırının gıda dışı bileşeninin belirlenmesi*
Gıda ve gıda dışı bileşenlerden oluşan (tam) yoksulluk sınırının belirlenmesi amacıyla da toplam tüketimleri gıda yoksulluk sınırının üstünde olan hanelerin toplam harcama içindeki gıda dışı harcama payları esas alınmıştır. 2002 Yoksulluk Çalışması'nda bu oran %57; 2003 Yoksulluk Çalışması'nda %60 ve 2004 Yoksulluk Çalışması'nda %58 olarak tespit edilmiştir.

ii. *Kişi başına yoksulluk sınırının hesaplanması (gıda + gıda dışı)*
Yukarıda ifade edilen oranlar esas alınarak gıda yoksulluk sınırına gıda dışı pay eklenmiş ve eşdeğer yetişkin kişi başına yoksulluk sınırı hesaplanmıştır. Eşdeğer fert başına günlük yoksulluk (gıda + gıda dışı) sınırı 2002 yılında 2 510 930 TL; 2003 yılında 3 394 407 TL ve 2004 yılında ise 3 486 890 TL olarak tahmin edilmiştir. Günlük olarak hesaplanan bu değer ve hanehalkı büyüklüğü esas alınarak aylık ve hane bazındaki yoksulluk sınırları tahmin edilmiştir.

iii. Yoksul hanelerin belirlenmesi

Eşdeğer fert başına tüketim harcaması, gıda ve gıda dışı bileşenlerden oluşan yoksulluk sınırından daha küçük değere sahip olan hanehalkları yoksul olarak sınıflandırılmıştır.

Soru 4. Türk-İş, Kamu-Sen vb. gibi kuruluşların tespit ettiği açlık ve yoksulluk sınırı rakamları ile TÜİK'in rakamları arasında büyük farklılıklar bulunmasının nedenleri nelerdir?

Türkiye İstatistik Kurumu ile çeşitli sendikaların yaptıkları yoksulluk çalışmalarında hesaplanan sınırlar arasındaki farklılıkların temel nedeni, çalışmalarda kullanılan yöntemlerdeki farklılıklardır. Buna göre gıda yoksulluk sınırının belirlenmesinde esas alınan günlük asgari kalori gereksinimi, bu kaloriyi sağlayan maddeler ve bunların miktarları, yoksulluk sınırının gıda dışı bileşeninin hesaplanması ve farklı yaş grubunda yer alan fertlerin eşdeğer hale getirilmesinde kullanılan ölçekler bağlamında önemli farklılıklar bulunmaktadır.

7/12778

	Sepetteki Maddelerin Adı
1	Pirinç Baldo
2	Pirinç Berzani
3	Un Buğday Unu
4	Bulgur ıri
5	Ekmek Normal Ekmek
6	Ekmek Belediye Ekmeği (Halk Ekmeği) (Normal)
7	Ekmek Francala
8	Baklava Cevizli (Hazır Hamur Tatlısı)
9	Makarna (Çubuk, Fiyonk, Erişte vb.) (Sade)
10	Sığır Eti Kıyma
11	Dana Eti Kemikli Parça
12	Dana Eti Kıyma
13	Dana Eti Kuşbaşı
14	Koyun Eti Kemikli Parça
15	Koyun Eti Kıyma
16	Tavuk But
17	Tavuk Göğüs
18	Tavuk Kanat
19	Tavuk Temizlenmiş Bütün
20	Sucuk (Kangal, Baston, Parmak vb) (Açık)
21	Balık Hamsi
22	Süt Açık
23	Süt Günlük (Paket-şişe-Plastik şişe)
24	Süt Uzun Ömürlü
25	Yoğurt (Açık)
26	Yoğurt Kaymaklı (Plastik Kase)
27	Yoğurt Kaymaksız (Plastik Kase)
28	Peynir Beyaz (ınek)
29	Peynir Beyaz (Koyun)
30	Peynir Kaşar (Taze)
31	Peynir Çökelek (Minci vb.)
32	Yumurta Köy
33	Yumurta Çiftlik
34	Tereyağı Yemeklik (Açık)
35	Margarin (Paket)
36	Margarin (Teneke Kutu) (Vita vb.)
37	Ayçiçek Yağı
38	Mısırözü Yağı
39	Portakal Sofralık (Taze)
40	Üzüm Çekirdekli (Taze)
41	Üzüm Çekirdeksiz (Taze)

7/12778

	Sepetteki Maddelerin Adı
42	Çilek (Taze)
43	Elma (Taze)
44	Karpuz
45	Kiraz (Taze)
46	Limon (Taze)
47	Mandalina
48	Muz (Taze)
49	şeftali (Taze)
50	Ay Çekirdeği (Açık)
51	Karışık Kuruyemiş (Açık)
52	Biber Dolmalık (Taze Sebze)
53	Biber Sivri (Taze Sebze)
54	Domates (Taze Sebze)
55	Fasulye (Taze Sebze)
56	Havuç (Taze Sebze)
57	Ispanak (Taze Sebze)
58	Kabak (Taze Sebze)
59	Kuru Soğan (Taze Sebze)
60	Maydanoz (Taze Sebze)
61	Patlıcan (Taze Sebze)
62	Pırasa (Taze Sebze)
63	Salatalık (Taze Sebze)
64	Patates (Eski)
65	Patates (Yeni)
66	Mercimek (Kırmızı)
67	Salça Domates (Teneke Kutu)
68	Zeytin Siyah (Sofralık)
69	Toz şeker (Paket)
70	Toz şeker (Açık)
71	Kesme şeker (Küp)
72	Bal Süzme
73	Tahin Helvası Sade
74	Çikolata Krem (Plastik Kase)
75	Karışık şeker (Bayram şekeri vb.)
76	Çay Yerli (Paket)
77	Çay ıthal (Açık)
78	Su Damacana
79	Kola (Pet şişede 2 lt)
80	Kola (Pet şişede 2,5 lt)
TOPLAM	